

ЗАШТИТА ПРИРОДЕ У БЕОГРАДУ ОД 1948. ГОДИНЕ ДО ДАНАС

Снежана Антонијевић¹, Александра Брусин², Данијела Мишић², Ивана Јелић²

¹ ЈКП „Зеленило Београд“, Мали Калемејдан 8, 11 000 Београд, Србија
e-mail: snezana.antonijevic@zelenilo.rs

² Завод за заштитију природе Србије, Јајанска 35, 11 070 Нови Београд, Србија
e-mail: aleksandra.brusin@zzps.rs; danijela.misic@zzps.rs; ivana.jelic@zzps.rs

Извод: Градски паркови, јавне зелене површине, дрвореди и други простори са очуваном вегетацијом, од непроцењиве вредности су за становнике градских средина. Из тог разлога, све ове просторе је неопходно максимално очувати, пре свега успостављањем система зелених површина града. Крајњи циљ је да се планирани систем зелених површина унапреди у „зелену инфраструктуру“, интеграцијом са другим природи блиским просторима. Посебно вредне елементе система зелене инфраструктуре града представљају заштићена подручја која испуњавају и додатне критеријуме који се вреднују у поступку заштите. Прва законска заштита природних добара на територији Београда била је реализована 1949. године, када је заштитом било обухваћено 41 стабло као редак примерак биљке и редак примерак стране врсте. Временом се заштита ширила како према заштити појединачних природних реткости, тако и према заштити подручја. У овом раду представљена је заштита природе и природних вредности на територији града Београда од самих почетака до данас, с циљем да се шири јавност упозна са заштитом на овом подручју кроз време, али и могућностима за успостављање нових заштићених подручја, јер усаглашавање потребе очувања биолошке разноврсности и генерално природних вредности са једне, и обезбеђивања друштвеног просперитета са друге стране, данас представља посебан изазов и циљ коме се тежи.

Кључне речи: заштићена подручја, Београд, зелена регулатива

Abstract: City parks, public green areas, tree lines and other areas with conserved vegetation are invaluable for the inhabitants of urban areas. For that reason, it is necessary to conserve all these areas as much as possible, primarily by establishing a system of green areas of the city. The ultimate goal is to improve the planned system of green areas into "green infrastructure", by integrating with other areas close to nature. Particularly valuable elements of the city's green infrastructure system are protected areas that meet additional criteria evaluated in the process of acquiring the protection status. The first legal protection of natural areas on the territory of Belgrade was implemented in 1949, when the protection included 41 trees as a rare specimen of a plant and a rare specimen of an allochthonous species. Over time, the protection has expanded both towards the protection of individual natural rarities and towards the protection of the areas. This paper presents the protection of nature and natural values in the city of Belgrade from the very beginning until today, with the aim of informing the general public about protection in this area over time, but also about opportunities for establishing new protected areas, since harmonizing the need to conserve biodiversity and generally natural values on the one hand, and ensuring social prosperity on the other, nowadays represents a special challenge and goal to be pursued.

Key words: protected areas, Belgrade, environmental legislation

УВОД

Зелена инфраструктура у урбаним срединама представља мрежу простора са карактеристикама блиским природним, попут паркова, башта, шума, зелених коридора, водених токова, дрвореда, отворених руралних области, система са природним процесима инфилтрације падавина, пречишћавањима отпадних вода итд., који штите и помажу одржавању услуга које пружају екосистеми, односно користи за побољшање квалитета живота људи (Doetsch & Peruničić, 2015).

Постојеће јавне зелене површине и шуме на подручју града Београда представљају добро од општег интереса због чега их је неопходно сачувати, унапредити и планирати као јединствен систем зелених површина. Са тим циљем Секретаријат за заштиту животне средине, иницирао је 2002. године израду пројекта заштите и развоја зелених површина Београда „Зелена регулатива Београда”. Пројекат је реализован у више фаза, а завршен је израдом Плана генералне регулације система зелених површина Београда (Теофиловић *и сар.*, 2008). Концепт планског решења је формиран кроз три основна нивоа: очување и унапређење постојећих и планирање нових зелених површина. Повод за израду предметног Плана представља стратешко опредељење Београда да се град планира на принципима одрживости. Реализација система зелених површина подразумева промену њиховог статуса од подређене у примарну градску инфраструктуру. Поред норматива који контролишу систем планирања, неопходна је израда градске „зелене регулативе” (План генералне регулације система зелених површина Београда, „Службени лист града Београда” бр. 27/2003, 25/2005, 34/2007, 63/2009, 70/2014, 110/2019).

Зелена инфраструктура представља мрежу међусобно повезаних природних и природи блиских простора који су задржали вредности и функције природних екосистема, која омогућава одржавање високог квалитета ваздуха и вода и пружа широк спектар користи за људску популацију али и за флору и фауну (УПАС, 2019). Термин „зелена инфраструктура” је први пут званично употребљен 2004. године од стране Комисије за зелене стазе из Флориде (САД), док је Европска комисија формално признала зелену инфраструктуру 2011. године, као стратешки планирану мрежу природних и природи блиских подручја са еколошким карактеристикама која је креирана и одржавана са циљем да пружи широки спектар услуга екосистема. Успоставља се увођењем природних елемената

у јавне зелене површине, планирањем кровних вртова и озелењених зидова објеката (УПАС, 2019).

Циљ израде Плана генералне регулације система зелених површина Београда је стварање целовитог планског основа за: очување постојећих шума и зелених површина у садашњим границама, унапређење шума и зелених површина лошијег квалитета и вредности, као и обезбеђивање локација за подизање нових шума и зелених површина како би се уједначила њихова просторна дистрибуција, а квалитет животне средине унапредио. Крајњи циљ је да се планирани систем зелених површина унапреди у „зелену инфраструктуру” града, интеграцијом са другим природи блиским просторима као што су водене површине и водотокови, влажна станишта и други вредни биотопи, делови некадашњих шума, шибљаци и живице на пољопривредном земљишту, зелене површине на парцелама објеката одређене намене, кровни вртови, озелењени зидови фасада и др. На овај начин се обезбеђују услови за савремен приступ очувању природе и природних процеса, адаптацију града на климатске промене, унапређење микроклиматских услова, подизање енергетске ефикасности објеката и др., а самим тим и квалитета животне средине (План генералне регулације система зелених површина Београда, „Службени лист града Београда” бр. 27/2003, 25/2005, 34/2007, 63/2009, 70/2014, 110/2019).

Остаци природе, као и створени зелени простори у урбаним срединама су од несумњивог значаја за животну средину, али у законодавству Србије не постоји јасна законска регулатива која зеленило и зелене просторе третира на свеобухватан начин. Нерегулисаност односа према урбаном зеленилу и зеленим просторима доводи до проблема нестајања постојећих еколошки вредних простора због изградње нових објеката, чак и у ситуацијама када је зеленило могло бити очувано, или када је кроз урбану обнову могло бити обновљено. Зато је неопходно имати јаснију законску регулативу која штити постојеће вредне зелене просторе и дефинише компензацију оштећеног постојећег зеленила новим зеленилом, као и понашање свих актера у уређивању градова у односу на очување, планирање, пројектовање, изградњу, коришћење, одржавање и управљање зеленилом

и зеленим просторима. Баш из тог разлога, очување неког простора као заштићеног подручја, са јасним циљевима и мерама заштите прописаних актом о његовој заштити, посебно је значајно, јер даје веће могућности да се делови зеленог система града сачувају.

ЗАШТИТА ПРИРОДЕ И ПРИРОДНИХ ОБЈЕКТА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА БЕОГРАДА

Заштита природе практично се на подручју града Београда спроводи тек после Другог светског рата. Наиме, и пре тога је било спорадичних акција и настојања да се извесне природне вредности и природни објекти на подручју града заштите, али без неког већег резултата.

Међутим, иако је већ у првом периоду после рата била посвећена знатна пажња раду на заштити природе, за првих двадесет година (од 1948. до 1968. године) на подручју града Београда на овом пољу није много учињено. Разлози за ово су били двојаки. Прво што се тада под заштитом природе подразумевао такав рад који се односио на утврђивање и заштиту само таквих делова природе и природних објеката који представљају најочуваније (неизмењене или мање измењене) остатке изворних биоценоза и станишта, као и представнике врста које имају карактер природних реткости или природних споменика. Ова чињеница је интересовање за рад на заштити природе ограничавало на пределе и објекте удаљене од насеља, а посебно од већих урбаних и индустријских комплекса. Како у Београду и његовој непосредној околини, по правилу, није било површина и објеката који су, примарно, били од интереса за рад на заштити природе, то је у првим годинама рада био евидентиран и стављен под заштиту само изванредан број примерака егзотичне дрвенасте флоре која се налазила у парковима, арборетумима, вртovima и сл. Други разлог непосвећивања довољно пажње раду на заштити природе у Београду лежао је у све интензивнијим променама које су се спроводиле у доскора знатно очуваним природним срединама у граду и око њега, као и у малом броју стручњака у служби заштите природе, тако да није ни било могућности да се граду Београду посвети више пажње (Радовић, 2006).

Први систематизовани подаци како о заштићеним природним добрима на подручју града Београда, тако и о унутарградском зеленилу, ванградским „слободним” површинама и саставу

вегетације града дати су у Елаборату о заштити природе и природних добара на ужем и ширем подручју града Београда из 1970. године. Елаборат је израђен у оквиру урбанистичког плана града, а на основу уговора закљученог између Републичког завода за заштиту природе и Урбанистичког завода града Београда (Чолић, 1970б).

На ужем и ширем подручју града Београда је до 1970. године заштићен 51 објект природе (Чолић, 1970а). Заштићени природни споменици су 41 споменик ботаничког карактера на ужем подручју града (Табела 1) и 7 споменика на ширем градском подручју (Табела 2), као и на ужем подручју града три споменика геолошко-геоморфолошког карактера (Антонијевић, 2007).

На подручју града Београда постојао је знатан број природних објеката који су имали карактер ботаничких природних споменика. То су највећим делом стара и монументална стабла, заостаци некадашњих изворних шума које су постојале у појединим деловима подручја, затим значајни појединачни хортикултурни објекти, добро аклиматизовани и лепо развијени примерци стабала алохтоних врста дрвећа. Већи број оваквих објеката је био заштићен, али је и постојао још један број стабала који није био валоризован. Предлог је био да се сви ови објекти евидентирају, а затим унесу у детаљне просторно регулативне планове и да се о њима води рачуна као о заштићеним споменичким вредностима. Решења о стављању под заштиту оваквих објеката доносио је општински орган управе надлежан за послове културе (Чолић, 1970а).

Мере заштите и конзервације природних споменика ботаничког карактера обухватили су следеће (Чолић, 1970а):

- забрану да се заштићено стабло посече или оштећује, да му се секу или ломе гране и границе или да се предузимају било какве радње на самом објекту или његовој непосредној околини које би могле да измене његово здравствено стање и изглед и да доведу у питање његов биолошки опстанак,
- услов да се евентуални научноистраживачки радови на заштићеном објекту, а нарочито они који му могу нанети било какву озледу, могу вршити само по одобрењу органа који је донео решење о заштити, а на основу прибављеног мишљења Републичког завода за заштиту природе,
- обавезу да планови и пројекти шумарских, урбанистичких, хортикултурних и других органа и организација, уколико би могли да имају утицаја на промену стања заштиће-

ног објекта, морају имати претходну сагласност органа који је донео решење о његовом стављању под заштиту, такође на основу прибављеног мишљења Републичког завода за заштиту природе,

- предузимање посебних превентивних и културних мера заштите од различитих фитопатолошких и ентомопатолошких појава.

У односу на поменуто, на подручју града Београда заштићени су следећи природни споменици геолошко-геоморфолошког карактера (Антонијевић, 2007):

1. Профил морског неогеног спруда на Калемегдану у Доњем граду. Испод споменика Победнику налази се овај јединствени локалитет који представља остатак морског спруда медитеранског стадијума Панонског мора. Талози из мора овог стадијума претворени су у чврсте кречњачке слојеве, од којих је веома значајан спруд који се, са малим прекидима, протеже од Калемегдана до Славије и Чубуре. У слојевима овог спруда налазе се многобројне љуштуре морских пужева и шкољки које показују велику сличност са савременом фауном јадранске обале. Као такав, овај геолошки природни споменик има веома велики научни, културни и туристички значај. Део откривених остатака овог спруда представља споменик природе. Под заштиту је стављен 1969. године, а данас је то „Калемегдански рт” заштићен 2021. године као споменик природе.
2. Миоценски морски спруд на Ташмајдану. Овај локалитет налази се изнад западне стране трибина стадиона и представља јединствени остатак спруда миоцenske фазе Панонског мора. Садржи многобројне остатке шкољки, пужева, корала и морских жејева из мора. Стављен је под заштиту 1968. године, док је 2021. године заштићен ревизијом као Споменик природе „Миоценски спруд Ташмајдан”.
3. Сенонски спруд кредне периоде на улазу у Летњу позорницу у Топчидеру у Београду код Цареве Ђуприје на месту званом „Машин мајдан”. Локалитет представља прототип алпског развића горње креде, а садржи многобројне фосиле морских пужева из сенонског периода. Под заштиту је стављен са статусом природног споменика 1969. године.

На подручју града Београда су до 1970. године евидентирани и припремљени предлози за доношење решења о заштити за 54 објекта и то за 36

природних споменика ботаничког карактера на ужем подручју града, 9 објеката геолошко-геоморфолошког карактера на ужем подручју града, 3 строга природна резервата, 4 научно-истраживачка резервата и 2 просторно меморијална природна споменика (Чолић, 1970а).

На основу прописа о заштити природе на подручју града Београда заштићено је још и 18 парк-шума на ужој зони града, на укупној површини од 971,653 ha, а у ширем делу 8 подручја, и то Авала (са површином од 970 ha), Баба Велка (105 ha), Трешња (200 ha), Космај (660 ha), Сремачки рт (263 ha), Забран код Обреновца (74 ha), Дубоко (383 ha) и Бојчин (619 ha). Међутим, за ова подручја, у смислу њихове заштите, донета решења нису постала правоснажна јер су у одређеној мери стављена ван снаге одредбама Закона о шумама (Чолић, 1970а).

Известан број биљних и животињских врста је посебним решењима штићен на територији Србије, па се таква пракса пренела и на територију града Београда. Питање ишчезавања појединих биљних врста из флоре Београда се постављало као проблем заштите природе и седмдесетих година XX века. Када су упоређивани подаци које је дао Панчић (1892) о саставу флоре подручја Београда са стањем из 1970. године, констатовано је да је у релативно кратком периоду које је од Панчића протекло (78 година) дефинитивно ишчезло из флоре тог подручја око 30 врста (Чолић, 1970а).

Узроци који су доводили до угрожавања низа биљних врста на подручју Београда веома су различити и многобројни, веома слични данашњим, али их Чолић (1970б) своди на три главна:

- угрожавање услед претераног и недовољно контролисаног брања, кидања и чупања као декоративних врста од стране излетника, као и за продају,
- угрожавање услед брања, кидања и чупања као лековитих врста и
- услед промена општих и локалних еколошких услова значајних за опстанак дотичних врста.

Мере заштите које су предложене су следеће:

- забранити чупање и вађење целих јединки,
- на читавом подручју Београда не сме се дозволити комерцијална експлоатација самониклих лековитих или декоративних биљних врста и
- заштита врста које су угрожене услед промена еколошких услова станишта може се

спровести само формирањем строгих или научноистраживачких природних резервата на површини не мањој од минимума ареала животне заједнице у којој та врста опстаје и забраном мењања услова на дотичном локалитету (искрчивање шума и вршење прореда, уношење алохтоних врста, исушивање, наводњавање, изградња грађевинских објеката и комуникација итд.).

Заштићена природна добра на територији Београда

Прва законска заштита природних добара на територији Београда објављена је 28.7.1949. године на основу Закона о заштити споменика културе и природних реткости („Службени гласник НРС” бр. 54/1948). Заштитом је обухваћено 41 стабло као редак примерак биљке и редак примерак стране биљке. У периоду од 1976. до 1991. године на основу Закона о заштити природе („Службени гласник СРС” бр. 29/1988 и 20/1990) заштитом је обухваћено 67 стабала као природни споменик, стари примерак биљке, објект природе, редак егзотични примерак биљке или објект природе. Године 1998. на основу Закона о заштити животне средине („Службени гласник СРС” бр. 135/2004) заштићена су 3 природна добра као споменици природе и то: *Liriodendron tulipifera* L. „Лалино дрво” (Пуковника Баџића бр. 7), *Magnolia x soulangeana* Soul. „Стабло магнолије” и *Ginkgo biloba* L. „Стабло гинка” у дворишту куће Краља Петра. Сва три стабла се налазе на територији општине Савски венац и имала су стару општинску заштиту из 1949. године. Прва следећа заштита на територији Београда била је тек 2001. године (Антонијевић, 2007).

Поређењем документације и стања на терену утврђено је да је у периоду од 1949. до 2001. године заштићено укупно 111 стабала – природних добара споменика природе на 34 локалитета на ужем подручју града Београда (Карас, 2005). Заштита тих објеката обављена је на основу три тада важећа Закона (Закон о заштити споменика културе и природних реткости из 1946. године, Закон о заштити природе из 1976. године и Закон о заштити животне средине из 1991. године), а на предлог 7 институционалних предлагача Завода за заштиту и научно проучавање природних реткости НР Србије, Скупштине општине (СО) Савски венац, СО Стари град, СО Врачар, СО Чукарица, СО Земун и Скупштине града Београда. Од тих 111 природних добара споменика природе до 2004. године донето је Решење о престанку заштите за 7 заштићених стабала.

Бројно стање природних добара споменика природе је проверавано у периоду од 1999. до 2004. године и закључено је да је преостало 66 виталних заштићених стабала на 26 локалитета (Карас, 2005). Старост ових стабала – споменика природе је у распону од 40 до 200 година. Четири стабла одликују се импресивном старошћу од 165 до 200 година, а 35 дрвећа има старост 100 и више година. Код 47 стабала споменика природе пречници на прсној висини су просечно 50 cm али и више. Висине стабала су у распону од 4,5 m (жбунасте форме), до импозантних 34,5 m (високо дрвеће). Код 33 примерка стабала споменика природе измерене су висине 20 m и изнад тога, а 6 стабала има висину преко 25 m (Карас, 2005). Најмонументалнији споменик природе по димензијама је „Платан код Милошевог конака” са пречником на прсној висини 2,38 m и висином од 34,5 m (Карас и сар., 2003). Старост стабла је око 160 година и везује се за време изградње Конака кнеза Милоша Обреновића (1831-1834) (Глишић, 2021). Даном ступања на снагу Решења о проглашењу Споменика природе „Топчидерски парк” 2015. године престаје да важи Решење Скупштине града Београда из 2001. године којим је била проглашена заштита овог стабла.

Осим заштићених природних добара ботаничког карактера (појединачних или група стабала) од 1948. године до данас на територији града Београда заштићено је 24 подручја са прописаним режимом и категоријом заштите (Табела 4).

Преглед заштите на територији Београда 2021. године

Према подацима из Централног регистра заштићених природних добара, који води Завод за заштиту природе Србије сагласно Закону о заштити природе („Службени гласник РС” бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010–исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021), на подручју града Београда тренутно се налази 39 заштићених појединачних стабала, односно 19 споменика природе ботаничког карактера. На ужој територији града Београда од природних споменика којима је установљена заштита 1949. године (Табела 1), под заштитом су остала 3 стабла:

- *Cedrus libani* Barr. – либански кедр (под редним бројем 9),
- *Magnolia obovata* Thunb. – јапанска магнолија (под редним бројем 14),
- *Ginkgo biloba* L. – гинко (под редним бројем 15).

Природна вредност појединих шума и зелених површина додатно је потврђена проглашењем заштићених подручја на територији града: 3 заштићена станишта (ЗС „Гљиве Аде Циганлије”, ЗС „Толинци”, ЗС „Велико блато”, 4 предела изузетних одлика (ПИО „Авала”, ПИО „Велико ратно острво”, ПИО „Космај”, ПИО „Форланд леве обале Дунава код Београда”) и 16 споменика природе (11 ботаничког карактера – СП „Липовичка шума – Дути рт”, СП „Шума Кошутњак”, СП „Бајфордска шума”, СП „Звездарска шума”, СП „Бојчинска шума”, СП „Миљаковачка шума”, СП „Обреновачки забран”, СП „Топчидерски парк”, СП „Академски парк”, СП „Пионирски парк”, СП „Арборетум Шумарског факултета” и СП „Ботаничка башта Јевремовац” и 5 геолошког карактера – СП „Калемегдански рт”, СП „Земунски лесни профил”, СП „Лесни профил Капела у Багајници”, СП „Миоценски спруд Ташмајдан” и СП „Машин мајдан” (Табела 4).

Појединачна стабла заштићена као споменици природе веома су различита по таксономској припадности, бројности у оквиру врсте, различите су старости и одликују се посебним дендролошким карактеристикама на основу којих су и заштићене. Губљењем тих својстава они више нису репрезентативни примерци врсте, па у складу са Законом о заштити природе, Завод предлаже доношење акта о престанку заштите органу који је донео акт.

Предлози за доношење акта о престанку заштите урађени су за:

- Споменик природе „Два стабла хималајског боровца” (*Pinus excelsa* Wall),
- Споменик природе „Једно стабло европске букве на Калемегдану” (*Fagus sylvatica* L.) и
- Споменик природе „Стабло мечје леске” (*Corylus collurna* L.), које се такође налази на Калемегдану,

У оквиру Природног споменика „Стари примерци биљака на Андрићевом тргу и на Калемегдану” (Табела 4), било је заштићено 6 стабала, односно пет споменика природе. Од овог броја, према подацима из Централног регистра, данас на простору Калемегдана постоје два стабла, од којих је за стабло мечје леске донет предлог за скидање заштите.

На Андрићевом тргу

1. *Tilia auchlora* – зелена или кримска липа, два стабла – скинута заштита,
2. На Калемегдану
3. *Fagus sylvatica* – европска црвена буква, једно стабло – скинута заштита,

4. *Quercus robur* – храст лужњак, једно стабло – под заштитом,
5. *Koelreuteria paniculata* – келреутерија, једно стабло – скинута заштита,
6. *Corylus colurna* – мечја леска, једно стабло – предлог за скидање заштите.

Такође, у оквиру Природног споменика „Стабла у земунском парку” (Табела бр. 4), првобитно је било заштићено укупно 15 стабала, односно 7 споменика природе. Од овог броја, а према подацима из Централног регистра, данас на овом простору постоје 2 споменика природе односно 5 стабала тисе и четири групације птерокарије:

1. Два стабла гинка (*Ginkgo bilboa*) – скинута заштита,
2. Једно гвоздено дрво (*Gumocladus canadensing*), старости око 100 година – скинута заштита,
3. Пет стабала тисе (*Taxus baccata*) – под заштитом,
4. Једно стабло софоре (*Sophora japonica*) – скинута заштита,
5. Једно стабло сребрне смрче (*Picea pungens* var. *argentea*) – скинута заштита,
6. Четири групације стабала кавкаске птерокарије (*Pterocaria fraxinifolia*) – под заштитом,
7. Једно стабло јудиног дрвета (*Cercis siliquastrum*) – скинута заштита.

Списак свих заштићених подручја којима је престала заштита, дат је у табели 5.

На основу Закона о заштити природе поступак заштите природног подручја је покренут када Завод достави студију заштите надлежном органу и Министарство заштите животне средине обавести јавност о поступку покретања заштите природног подручја на веб презентацији Министарства. Подручје за које је покренут поступак заштите сматра се заштићеним, а до доношења акта о проглашењу примењују се мере заштите прописане у студији заштите. Министарство обавештава јавност о поступку покретања заштите природног подручја и објављује извод из студије заштите на својој веб презентацији, на основу које ће заинтересована јавност моћи да идентификује у простору дефинисане границе и режиме заштите. На територији града Београда поступак заштите је покренут за ЗС „Толинци” (2016. године), СП „Машин мајдан” (2017. године), ПИО „Форланд леве обале Дунава код Београда” (2021. године) и ЗС „Зимовалиште малог вранца” (2022. године) (Табела 3).

За ПИО „Форланд леве обале Дунава код Београда” је 2021. године покренут поступак заштите и то је, уз СП „Калемегдански рт”, једино подручје

на територији града које има I категорију заштите – природно добро од међународног, националног, односно изузетног значаја. Заштићено подручје се налази на територији општина Палилула и Земун, обухвата површину од 1.858 ha 05 a 41 m². Смештено је у небрањеном делу, пружа се у правцу север – југоисток у дужини од око 20 km. Окружено је насељима Врбовски, Ковилово, Црвенка, Борча и Крњача на северу и реком Дунав на југу. На заштићеном подручју утврђени су режими заштите I, II и III степена, при чему се у режиму I степена заштите налази 186,27 ha на локалитету Црвенка, II степена заштите 336,16 ha на локалитетима Кубици и Кожара, а у режиму III степена заштите 1.335, 63 ha (Секулић и сар., 2022). За управљача заштићеног подручја предложено је ЈП „Србијашуме”. Важно је нагласити да је Одлуком о изради Просторног плана подручја посебне намене нове луке у Београду са слободном зоном („Службени гласник РС”, бр. 22/2016) и Планом детаљне регулације привредне зоне између саобраћајнице СМТ, Панчевачког пута и Дунава (градска општина Палилула) локација форланда леве обале Дунава била планирана као будуће подручје луке у Београду. Доношењем Одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене нове луке у Београду („Службени гласник РС”, бр. 17/2021), одустало се од ове локације, па су се стекли услови да се подручје форланда прогласи заштићеним.

За подручје Аде Циганлије урађена је студија заштите Предео изузетних одлика „Ада Циганлија” (Општина Чукарица), достављена је у новембру 2021. године Министарству заштите животне средине на даље поступање. Постојеће Заштићено станиште „Гљиве Аде Циганлије” обухваћено је границама новог за заштиту предложеног подручја и налази се у режиму II (другог) степена заштите.

Поступак заштите покренут је и за Заштићено станиште „Зимовалиште малог вранца” 01.марта 2022. године. Заштићено је као подручје III (треће) категорије од локалног значаја, у коме су дефинисани режими заштите II и III степена.

Планом рада Завода на заштити природних добара за 2022. годину, у циљу очувања нових станишта и повећања површина под заштитом на територији града Београда, предвиђено је истраживање и вредновање следећих локалитета: Бела река (Општина Вождовац – атар села Рипањ), Глигара и Бара Рева (Општина Палилула). На основу добијених резултата, утврдиће се основне природне вредности подручја, проценити испуњеност услова за заштиту, као и могућности за покретање поступка њихове заштите.

ЗАКЉУЧАК

С обзиром на то да заштита биодиверзитета у урбаним срединама има непроцењиву важност, неопходно је предузети додатна истраживања у циљу што брже и ефикасније заштите преосталих очуваних подручја на територији Града Београда. Зелене површине представљају добро од општег интереса, климатску и еколошку инфраструктуру града и као такве их треба у потпуности сачувати и унапредити. Њихова вредност се огледа у квалитетнијим условима живота, незамењивом доприносу у адаптацији на актуелне климатске промене, очувању биодиверзитета и сл.

Према подацима из Централног регистра (март 2022) који води Завод за заштиту природе Србије, на територији града Београда заштићено је 39 појединачних стабала у оквиру 19 Споменика природе (Слика 2) као споменици природе, 27 заштићених подручја (од којих су три у поступку заштите) (Слика 1), као и једна природна реткост. Површина подручја која имају акт о заштити износи 5.989 ha док је у поступку заштите 2.589 ha, што чини 8.578 ha (2,66%) укупне површине под заштитом у Београду.

У поступку заштите су три подручја, док су предлози за доношење акта о престанку заштите урађени такође за три споменика природе ботаничког карактера. Планом и програмом рада Завода за заштиту природе Србије предвиђена је воларизација нових очуваних површина на територији града која ће овај проценат повећати, а дивље врсте биљака и животиња, и вредна станишта, геодиверзитет и предеоне карактеристике сачувати.

ЛИТЕРАТУРА

- Антонијевић, С. (2007): Управљање заштитом природних добара на подручју града Београда. Магистарски рад, Факултет безбедности, Београд.
- Doetsch, J., Peruničić, J. (2015): Akcioni plan adaptacije na klimatske promene sa procenom ranjivosti. Gradska uprava Grada Beograda, Sekretarijat za zaštitu životne sredine.
- Глишић, Н. (2021): Заштићена природна добра Београда. Центар за очување и заштиту животне средине и Институт за шумарство, Београд.
- Ивановић, С. (2021): Резултати предеоно-еколошких истраживања за конзервационо планирање и зонирање подручја Аде Циганлије. Завод за заштиту природе Србије.
- Карас, М., Бобинац, М. & Сојић, Л. (2003): Неке таксономске и дендрометријске карактерис-

тике заштићене дендрофлоре Београда. Међународна конференција, Заштита животне средине градова и насеља, Нови Сад.

Карас, М. (2005): Потенцијали заштићене дендрофлоре Београда у очувању генетичког и специјског диверзитета. Магистарска теза, Биолошки факултет Универзитета у Београду, Београд.

Карас, М. (2006): Заштићена дендрофлора Београд у колекцији Бео 600.581.502.7 Природњачког музеја, Заштита природе 56/2, Завод за заштиту природе Србије, Београд.

Милановић, Х (ед.) (2008): Заштићена природна добра Београда, запис 2008. године. Град Београд – Градска управа Секретаријат за заштиту животне средине и Завод за заштиту природе Србије, Београд.

Панчић, Ј. (1892): Флора у околини београдској. Београд.

Радовић Т. И. (2006): Ризици и последице губитка и нарушавања биодиверзитета један од главних еколошких проблема данашњице. Кризни менаџмент и превенција кризе, Факултет безбедности, Београд.

Секулић, Н., Секулић, Г., Симић, С., Шеховац, Е., Стојановић, В., Лазаревић, П., Јелић, И., Иванчевић, Б., Крстески, Б., Ђурчић, С., Мијовић Магдић, Ј., Ајтић, Р., Радаковић, М., Бједов, В., Трикић, М., Јевтовић, Т., Цвијић, Д., Радосављевић, М, Вукелић, М., Ристић, М. (2021): Студија заштите Предела изузетних одлика Форланд леве обале Дунава код Београда. Завод за заштиту природе Србије, Београд.

Службени лист града Београда, бр. 20/2011: Стратегија пошумљавања подручја Београда.

Службени лист града Београда, бр. 21/2011: Стратегија развоја града Београда.

Службени лист града Београда, бр. 27/2003, 25/2005, 34/2007, 63/2009, 70/2014, 110/2019: План генералне регулације система зелених површина Београда.

Службени лист града Београда, бр. 20/2016 и 72/2021: План генералне регулације грађевинског подручја седишта јединице локалне самоуправе – Град Београд (целине I - XIX).

Татић, Б., Костић, Г. (1996): Наша природна добра и потреба њихове заштите. Центар за еколошке акције – ЦЕА, Београд.

Теофиловић, А. (2019): План генералне регулације система зелених површина Београда. Урбанизам Београда бр. 1/2. ЈУП Урбанистички завод Београда.

Теофиловић, А., Цвејић, Ј., Јовановић, С., Лакушић, Д., Тутунџић, А., Митровић, М., Чавић, К., Јефтић, Н., Гламочић, Б., Васиљевић, Н., Јаковљевић, К., Стојановић, В., Лазаревић, П., Ђетковић, А., Стаменковић, С., Секулић, Г., Пауновић, М., Ђировић, Д., Митровић-Тутунџић, В., Павићевић, Д., Јакшић, П., Ђурчић, П., Ђурчић, В. (2008): Картирање и вредновање биотопа Београда, свеска 1 и 2. III фаза пројекта „Зелена регулатива Београда”. Урбанистички завод Београда, Београд.

Чолић, Д. (ед.) (1970а): Заштита природе и природних објеката на ужем и ширем подручју Београда. Књига 1. а, Садашње стање, Републички завод за заштиту природе Србије, Београд.

Чолић, Д. (ед.) (1970б): Заштита природе и природних објеката на ужем и ширем подручју Београда. Књига 1. б, Садашње стање Републички завод за заштиту природе Србије, Београд.

Чолић, Д. (ед.) (1970в): Заштита природе и природних објеката на ужем и ширем подручју Београда. Књига 2, Препоруке за просторно уређење, Републички завод за заштиту природе Србије, Београд.

Чолић, Д. (ед.) (1970г): Заштита природе и природних објеката на ужем и ширем подручју Београда”, Књига 3, Документација, Републички завод за заштиту природе Србије, Београд.

Локални план управљања отпадом града Београда 2021-2030 2020): Град Београд Градска управа града Београда Секретаријат за заштиту животне средине Београд.

УПАС (2019): Програма презентације пројекта УПАС: „Законодавни оквир у функцији развоја зелене инфраструктуре” Савез инжењера и техничара Србије, 28. новембар 2019.

Табела 1. Заштићени природни споменици ботаничког карактера на ужем подручју града Београда чија је заштита установљена 1949. године (Чолић, 1970а)

Редни број	Научни назив	Народни назив	Општина Савски венац	Година заштите
1.	<i>Pinus excelsa</i> Wall.	хималајски бор	Соње Живановић 23	1949.
2.	<i>Pinus excelsa</i> Wall.	хималајски бор	Соње Живановић 23	1949.
3.	<i>Pinus excelsa</i> Wall.	хималајски бор	Соње Живановић 23	1949.
4.	<i>Pinus excelsa</i> Wall.	хималајски бор	Соње Живановић 23	1949.
5.	<i>Picea omorika</i> Pančić	Панчићева оморика	Соње Живановић 23	1949.
6.	<i>Cryptomeria japonica</i> Don.	јапанска криптомерија	Соње Живановић 23	1949.
7.	<i>Picea omorika</i> Pančić	Панчићева оморика	Маглајска 21	1949.
8.	<i>Picea omorika</i> Pančić	Панчићева оморика	Маглајска 21	1949.
9.	<i>Cedrus libani</i> Barr.	либански кедар	Толстојева 7 (по Решењу из 2001.године налази се у Толстојевој 9)	1949.
10.	<i>Cedrus libani</i> Barr.	либански кедар	Андре Николића 27	1949.
11.	<i>Tsuga canadensis</i> Carr.	канадска цуга	Шекспирова 25	1949.
12.	<i>Abies concolor</i> Lindl.@Gord.	колорадска јела	Шекспирова 25	1949.
13.	<i>Liriodendron tulipifera</i> L.	лалино дрво	Пуковника Баџића 7	1949.
14.	<i>Magnolia obovata</i> Thunb.	јапанска магнолија	Васе Пелагића 40	1949.
15.	<i>Ginkgo biloba</i> L.	гинко	Васе Пелагића 40	1949.
16.	<i>Abies pinsapo</i> Boiss.	андалушка јела	Андре Николића 12	1949.
17.	<i>Cedrus libani</i> Barr.	либански кедар	Андре Николића 12	1949.
18.	<i>Abies cephalonica</i> Loud.	грчка јела	Мирка Томића 10	1949.
19.	<i>Abies cephalonica</i> Loud.	грчка јела	Мирка Томића 10	1949.
20.	<i>Abies cephalonica</i> Loud.	грчка јела	Мирка Томића 10	1949.
21.	<i>Picea spinulosa</i> Griffith	хималајска смрча	Мирка Томића 10	1949.
22.	<i>Picea omorika</i> Pančić	Панчићева оморика	Мирка Томића 10	1949.
23.	<i>Tsuga canadensis</i> Carr.	канадска цуга	Мирка Томића 10	1949.
24.	<i>Sequoia gigantea</i> Decs.	мамутовац, секвоја	Мирка Томића 10	1949.
25.	<i>Sequoia gigantea</i> Decs.	мамутовац, секвоја	Мирка Томића 10	1949.
26.	<i>Sequoia gigantea</i> Decs.	мамутовац, секвоја	Мирка Томића 10	1949.
27.	<i>Cryptomeria japonica</i> Don.	јапанска криптомерија	Мирка Томића 10	1949.
28.	<i>Cephalotaxus drupacea</i> Sieb.@Zucc.	патиса, цефалотаксус	Мирка Томића 10	1949.
29.	<i>Ginkgo biloba</i> L.	гинко	Мирка Томића 10	1949.
30.	<i>Taxodium diHitchum</i> Rich.	мочварни чемпрес	Мирка Томића 10	1949.
31.	<i>Larix decidua</i> Mill.	ариш	Аугуста Цесарца 8	1949.
32.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> End.	пегави пачемпрес	Аугуста Цесарца 8	1949.
33.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> End.	пегави пачемпрес	Аугуста Цесарца 8	1949.
34.	<i>Abies balsamea</i> Mill.	балзамна јела	угао Михајла Давидовића 46 и Андре Николића 12	1949.
35.	<i>Abies balsamea</i> Mill.	балзамна јела	угао Михајла Давидовића 46 и Андре Николића 12	1949.

Редни број	Научни назив	Народни назив	Општина Савски венац	Година заштите
36.	<i>Abies balsamea</i> Mill.	балзамна јела	угао Михајла Давидовића 46 и Андре Николића 12	1949.
37.	<i>Pinus edulis</i> Engeml.	мексички бор	угао Михајла Давидовића 46 и Андре Николића 12	1949.
38.	<i>Abies pinsapo</i> Boiss.	андалушка јела	Аугуста Цесарца 2	1949.
39.	<i>Tsuga canadensis</i> Carr.	канадска цуга	Аугуста Цесарца 2	1949.
40.	<i>Tsuga canadensis</i> Carr.	канадска цуга	Аугуста Цесарца 2	1949.
41.	<i>Cedrus deodara</i> (D. Don) G. Don	хималајски кеदार	угао Толстојевице и Румунског сокачета	1949.

Табела 2. Заштићени природни споменици ботаничког карактера на ширем подручју града Београда (Чолић, 1970а)

Редни број	Научни назив	Народни назив	Локација	Година заштите
1.	<i>Quercus robur</i> L.	храст лужњак	село Шиљаковац, „Баре”	1965.
2.	<i>Quercus robur</i> L.	храст лужњак	село Шиљаковац, „Баре”	1965.
3.	<i>Quercus robur</i> L.	храст лужњак	село Шиљаковац, „Баре”	1965.
4.	<i>Quercus conferta</i> Kit.	храст граница	Сопот, јужно од села Бабе	1965.
5.	<i>Quercus robur</i> L.	храст лужњак	Сопот, Неменикуће	1965.
6.	<i>Quercus robur</i> L.	храст лужњак	Сопот, Неменикуће	1965.
7.	<i>Quercus robur</i> L.	храст лужњак	Сопот, Неменикуће	1965.

Табела 3. Подручја за које је објављено обавештење о покретању заштите на сајту Министарства заштите животне средине

Врста заштите	Назив природног подручја	Градска општина	Будућа површина заштите (ha)	Правни статус
Заштићено станиште	Толинци	Сурчин	700.7312	Објављено Обавештење о покретању поступка заштите на сајту Министарства заштите животне средине 27.12.2016. године.
Споменик природе	Машин мајдан	Савски Венац	4.29	Објављено Обавештење о покретању поступка заштите на сајту Министарства заштите животне средине 13.3.2017. године.
Предео изузетних одлика	Форланд леве обале Дунава код Београда	Земун, Палилула	1854.53	Објављено Обавештење о покретању поступка заштите на сајту Министарства заштите животне средине 20.7.2021. године.
Заштићено станиште	Зимовалиште малог вранца	Чукарица	29.1742	Објављено Обавештење о покретању поступка заштите на сајту Министарства заштите животне средине 01.3.2022. године.

Табела 4. Заштитена природна добра на територији града Београда

Врста заштите	Назив заштићеног подручја	Управљач	Категор. заштите	Градска општина	Р (ha)	Датум заштите	Акт о заштити	Правни статус
Споменик природе	Стабло магнолије	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Београд - град	0,0177	8.10.1998. (прва заштита 28.7.1949)	Решење о стављању под заштиту природног добра Стабло магнолије бр.5-198/98-ХIII-01 - Скупштина града Београда (Службени лист Града Београда број 16/1998)	Заштићено актом
Споменик природе	Стабло кедрa	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Београд - град	0,95	19.10.2001. (прва заштита 28.7.1949)	Решење о стављању под заштиту природног добра Стабло кедрa бр.501-463/01-ХIII - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда 22/2001)	Заштићено актом
Споменик природе	Стабло гинка	ЈКП Зеленило - Београд, Нови Београд	III	Београд - град	0,038	8.10.1998. (прва заштита 28.7.1949)	Решење о стављању под заштиту природног добра Стабло гинка бр.5-199/98-ХIII-01 - Скупштина града Београда (Службени лист Града Београда број 16/1998)	Заштићено актом
Природна реткост	Рогови од срндаћа (<i>Sarcophilus sargophilus</i>) острељеног у шуми Рогог код Лапова	Ловачки савез НР Србије, Београд		Врачар	0	12.11.1959.	Решење о стављању под заштиту државе рогова од срндаћа острељеног у шуми Рогог код Лапова бр. 01-590 - Заовод за заштиту природе и научно проучавање природних реткости НР Србије	Заштићено актом
Споменик природе	Миоценски спруд - Ташмајдан	Центар за очување и заштиту животне средине, Београд	III	Палилула	2,4622	29.11.2021. (прва заштита 14.12.1968)	Одлука о проглашењу Споменика природе Миоценски спруд Ташмајдан Број 501-918/21 - С- Скупштина Града Београда (Службени лист града Београда 111/2021)	Заштићено актом
Природни споменик	Сенонски спруд кредне периоде Машин мајдан - (објављено Обавештење о покретању заштите на сајту Министарства заштите животне средине, нова површина 4,29 ha)			Савски Венац	0	10.2.1969.	Решење 03/3-број 11114/1-68 - Скупштина општине Савски Венац, Одељење за послове друштвених служби	Заштићено актом
Споменик природе	Калемегдански рт	ЈП Београдска тврђава, Београд	I	Стари Град	14,0718	18.2.2021. (прва заштита 20.2.1969)	Уредба о проглашењу Споменика природе Калемегдански рт 05 број 110-1367/2021 - Влада Републике Србије (Службени гласник РС 15/2021)	Заштићено актом

Врста заштите	Назив заштићеног подручја	Управљач	Категор. заштите	Градска општина	Р (ha)	Датум заштите	Акт о заштити	Правни статус
Споменик природе	Тиса у Ботићевој	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Савски Венац	0,05	19.10.2001. (прва заштита 10.2.1976)	Решење о стављању под заштиту природног добра Тиса у Ботићевој бр. 501-464/01-ХIII-01 - Скупштина града Београда (Службени лист Града Београда број 22/2001)	Заштићено актом
Споменик природе	Чемпрес на Дедињу	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Савски Венац	0,057	14.9.2006. (прва заштита 1.11.1979)	Решење о стављању под заштиту природног добра Чемпрес на Дедињу број 501-433/06-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 18/2006)	Заштићено актом
Споменик природе	Две тисе Саборне цркве	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Стари Град	0,241	24.10.2005. (прва заштита 19.11.1979)	Решење о стављању под заштиту природног добра Две тисе Саборне цркве број 501-851/05-ХIII-01 - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 25/2005)	Заштићено актом
Споменик природе	Храст на Цветном тргу	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Врачар	0,0283	19.10.2001. (прва заштита 28.2.1980)	Решење о стављању под заштиту природног добра Храст на Цветном тргу број 501-461/01-ХIII-01 - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда 22/2001)	Заштићено актом
Споменик природе	Плаган на Врачару	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Врачар	0,0485	29.3.2002. (прва заштита 28.2.1980)	Решење о стављању под заштиту природног добра Плаган на Врачару број 501-76/02-ХIII-01 - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 5/2002)	Заштићено актом
Споменик природе	Тиса у Пожешкој улици	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Чукарица	0,103	14.9.2006. (прва заштита 23.3.1981)	Решење о стављању под заштиту природног добра Тиса у Пожешкој улици број 501-432/06-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 18/2006)	Заштићено актом
Природни споменик	Стари примерци биљака на Андрићевом тргу и на Калемегдану	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Стари Град	0	11.5.1981.	Решење Општинског комитета за комунално-стамбене и грађевинске послове број IV-03/7 број 352-24 - Скупштина општине Стари Град	Заштићено актом
Природни споменик	Једно стабло европске букве на Калемегдану	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Стари Град	0	27.7.1983.	Решење IV-03 број 352-51/83 - Општински комитет за комунално-стамбене и грађевинске послове општине Стари Град	Предлог за престанак заштите
Споменик природе	Гинко на Врачару	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Врачар	0,102	14.9.2006. (прва заштита 22.12.1983)	Решење о стављању под заштиту природног добра Гинко на Врачару број 501-434/06-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 18/2006)	Заштићено актом
Природни споменик	Стабла у Земунском парку	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Земун	0	26.9.1991.	Решење број 353-1297/91-3 - Град Београд - Општина Земун, Општински секретаријат за урбанизам, комунално-стамбене и грађевинске послове	Заштићено актом

Врста заштите	Назив заштићеног подручја	Управљач	Категор. заштите	Градска општина	Р (ha)	Датум заштите	Акт о заштити	Правни статус
Споменик природе	Ботаничка башта Јевремовац	Биолошки факултет Универзитета у Београду - Институт за ботанику, Београд	II	Стари Град	4,8183	28.6.1995.	Уредба о заштити споменика природе Ботаничка башта Јевремовац 05 број 110-1913/95 - Влада Републике Србије (Службени гласник РС број 23/1995)	Заштићено актом
Споменик природе	Група стабала храста лужњака Код Јозића колибе	Јавно предузеће за заштиту и унапређење животне средине општине Обреновац, Обреновац	III	Обреновац	0,1625	1.2.1996.	Решење о стављању под заштиту природног добра Група стабала храста лужњака Код Јозића колибе број 501-8/96-ХП-01 - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 1/1996)	Заштићено актом
Споменик природе	Два стабла хималајског боровца	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Савски Венац	0,0202	19.10.2001.	Решење о стављању под заштиту природног добра Два стабла хималајског боровца број 501-467/01-ХП-01 - Скупштина града Београда	Предлог за престанак заштите
Споменик природе	Две магнолије у Ботићевој	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Савски Венац	0,06	19.10.2001.	Решење о стављању под заштиту природног добра Две магнолије у Ботићевој број 501-465/01-ХП-01 - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 22/2001)	Заштићено актом
Предео изузетних одлика	Велико ратно острво	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Земун	167,9056	8.4.2005.	Решење о стављању под заштиту природног добра Велико ратно острво бр. 501-362/05-ХП-01 - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 7/2005)	Заштићено актом
Предео изузетних одлика	Космај	ЈП Србијашуме, Нови Београд	III	Младеновац, Сопот	3514,5	26.12.2005.	Решење о стављању под заштиту природног добра Космај број: 501-890/05-ХП-01 - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 29/2005)	Заштићено актом
Споменик природе	Три храста лужњака Баре	Месна заједница Шилаковац, Барајево	III	Барајево	0,5	9/14/2006.	Решење о стављању под заштиту природног добра Три храста лужњака-Баре број 501-435/06-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 18/2006)	Предлог за престанак заштите
Предео изузетних одлика	Авала	ЈП Србијашуме, Нови Београд	III	Вождовац	489,13	24.12.2007.	Решење о стављању под заштиту природног добра Авала број 501-678/07-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 43/2007)	Заштићено актом
Споменик природе	Пионирски парк	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Стари град	3,6013	24.12.2007.	Решење о стављању под заштиту природног добра Пионирски парк број 501-679/07-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 43/2007)	Заштићено актом

Врста заштите	Назив заштићеног подручја	Управљач	Категор. заштите	Градска општина	Р (ha)	Датум заштите	Акт о заштити	Правни статус
Споменик природе	Академски парк	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Стари Град	1,459	24.12.2007.	Решење о стављању под заштиту природног добра Академски парк број 501-680/07-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 43/2007)	Заштићено актом
Споменик природе	Буква на Дедињу	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Савски Венац	0,024	29.2.2008.	Решење о стављању под заштиту природног добра Буква на Дедињу број 501-14/08-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 2/2008)	Заштићено актом
Споменик природе	Миљавачка шума	ЈП Србијашуме, Шумско газдинство Београд, Београд	III	Раковица	84,7192	1.12.2010.	Решење о проглашењу заштићеног подручја Миљавачка шума број 501-845/10-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 41/2010)	Заштићено актом
Споменик природе	Арборетум Шумарског факултета	Шумарски факултет Универзитета у Београду, Београд	III	Чукарица	6,6962	7.7.2011.	Решење о проглашењу заштићеног подручја Арборетум Шумарског факултета број 501-515/11-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 27/2011)	Заштићено актом
Заштићено ста-ниште	Ѓиве Аде Циганлије	ЈП Србијашуме, Шумско газдинство Београд, Београд	III	Чукарица	21,34	29.11.2013.	Решење о проглашењу заштићеног станишта Ѓиве Аде Циганлије број 501-150/13-С-20 - Привремени орган града Београда (Службени лист града Београда број 57 1/2013)	Заштићено актом
Споменик природе	Земунски лесни профил	Удружење Еколошки покрет Земунa, Земун	III	Земун	0,7791	29.11.2013.	Решење о проглашењу заштићеног подручја Земунски лесни профил број 501-148/13-С-20 - Привремени орган града Београда (Службени лист града Београда број 57 1/2013)	Заштићено актом
Споменик природе	Кестен на Дорћолу	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Дорћол	0,257	29.11.2013.	Решење о проглашењу заштите природног добра Кестен на Дорћолу број 501-152/13-С-20 - Привремени орган града Београда (Службени лист града Београда број 57 1/2013)	Заштићено актом
Споменик природе	Липовичка шума - Дуги рт	ЈП Србијашуме, Шумско газдинство Београд, Београд	III	Чукарица, Барајево	241,6768	29.11.2013.	Решење о проглашењу заштићеног подручја Липовичка шума - Дуги рт број 501-147/13-С-20 - Привремени орган града Београда (Службени лист града Београда број 57 1/2013)	Заштићено актом
Споменик природе	Звездарска шума	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Звездара	80,8757	29.11.2013.	Решење о проглашењу заштићеног подручја Звездарска шума број 501-145/13-С-20 - Привремени орган града Београда (Службени лист града Београда број 57 1/2013)	Заштићено актом

Врста заштите	Назив заштићеног подручја	Управљач	Категор. заштите	Градска општина	Р (ha)	Датум заштите	Акт о заштити	Правни статус
Споменик природе	Обреновачки Забран	Јавно предузеће за заштиту и унапређење животне средине општине Обреновац, Обреновац	III	Обреновац	47,7718	29.11.2013.	Решење о проглашењу заштићеног подручја Обреновачки забран број 501-149/13-С-20 - Привремени орган града Београда (Службени лист града Београда број 57 1/2013)	Заштићено актом
Споменик природе	Бојчинска шума	ЈП Србијашуме, Шумско газдинство Београд, Београд	III	Сурчин	670,7932	29.11.2013.	Решење о проглашењу заштићеног подручја Бојчинска шума број 501-146/13-С-20 - Привремени орган града Београда (Службени лист града Београда број 57 1/2013)	Заштићено актом
Споменик природе	Шума Кошутњак	ЈП Србијашуме, Нови Београд	III	Чукарица	265,2598	11.4.2014.	Решење о проглашењу заштићеног подручја Шума Кошутњак број 501-2419/14-С-20 - Привремени орган града Београда (Службени лист града Београда број 34/2014)	Заштићено актом
Споменик природе	Лесни профил Капела у Батајници	Удружење Еколошки покрет Земун, Земун	III	Земун	5,4174	28.5.2014.	Решење о проглашењу заштићеног подручја Лесни профил Капела у Батајници број 501-108/14-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 44/2014)	Заштићено актом
Споменик природе	Храст у улици Мије Ковачевића	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Звездара	0,0371	18.9.2014.	Решење о проглашењу заштите природног добра Храст у улици Мије Ковачевића у Београду број 501-1031/14 - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 72/2014)	Заштићено актом
Споменик природе	Винова лоза у Земуну	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Земун	0,023	18.9.2014.	Решење о проглашењу заштите природног добра Винова лоза у Земуну број 501-1030/14-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 72/2014)	Заштићено актом
Споменик природе	Топчидерски парк	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Савски Венац	29,4644	23.6.2015.	Решење о проглашењу споменика природе Топчидерски парк број 501-533/15-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 37/2015)	Заштићено актом
Споменик природе	Бајфтордова шума	ЈКП Зеленило-Београд, Нови Београд	III	Вождовац	40,0802	15.9.2015.	Решење о проглашењу заштите Споменика природе Бајфтордова шума број 501-707/15-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 52/2015)	Заштићено актом
Заштићено стабилно стање	Велико благо	Друштвено предузеће за производњу, прераду и промет рибе- Шарански рибњак МИКА АЛАС, Београд	III	Палилула	293,6875	28.4.2016.	Одлука о проглашењу заштићеног стабилног Велико благо број 501-254/16-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 37/2016)	Заштићено актом

Табела 5. Заштићена подручја којима је престала заштита

Врста заштите	Назив заштићеног подручја	Градска општина	Установљена заштита	Акт и датум престанка заштите	Разлог престанка заштите
Природни споменик	Два примерка Панчићеве оморике (<i>Picea omorika</i> Раниціі)	Савски Венац	28.7.1949.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Два стабла Панчићеве оморике у Маглајској улици број 21 у Београду број 501-429/08-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 51/2008)	Стабла су се осушила.
Природни споменик	Либански кедар (<i>Cedrus libani</i>)	Савски Венац	28.7.1949.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Стабло либанског кедрa у улици Андре Николића број 27 у Београду број 501-419/08-С. - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 51/2008)	Стабла нема.
Природни споменик	Цуга (<i>Tsuga canadensis</i>) и Јела (<i>Abies concolor</i>)	Савски Венац	28.7.1949.	Решење о престанку заштите заштићених природних добара Једно стабло цуге и једно стабло јеле у Шекспировој улици број 25 у Београду број 501-422/08-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 51/2008)	Стабла не постоје.
Природни споменик	Јела (<i>Abies pinsapo</i>) и Либански кедар (<i>Cedrus libani</i>)	Савски Венац	28.7.1949.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Јела и либански кедар у улици Андре Николића број 12 у Београду, Скупштина града Београда број 501-425/08-С. (Службени лист града Београда број 51/2008)	Стабла не постоје.
Природни споменик	Група од 12 примерака егзота и једног примерка Панчићеве оморике	Савски Венац	28.7.1949.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Дванаест стабала егзота и једног стабла Панчићеве оморике број 501-434/04-ХПП-01 - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 23/2004)	Стабла су посечена.
Природни споменик	<i>Larix decidua</i> (један примерак) и <i>Hemetsuraris</i> (два примерка)	Савски Венац	28.7.1949.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Два стабла хамеципариса и стабло ариша у улици Аугуста Цесарца у Београду број 501-228/04-ХПП-01 - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 9/2004)	Стабла су посечена.
Природни споменик	Три стабла јеле (<i>Abies balsamea</i>) и једно стабло бора (<i>Pinus edulis</i>)	Савски Венац	28.7.1949.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Три стабла јеле и једног стабла бора која су се налазила у улици Миодрага Давидовића (данас Васе Пелагића) број 46, на углу са улицом Андре Николића, општина Савски Венац, Београд број 501-433/04-ХПП-01 - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 23/2004)	Стабла су посечена.

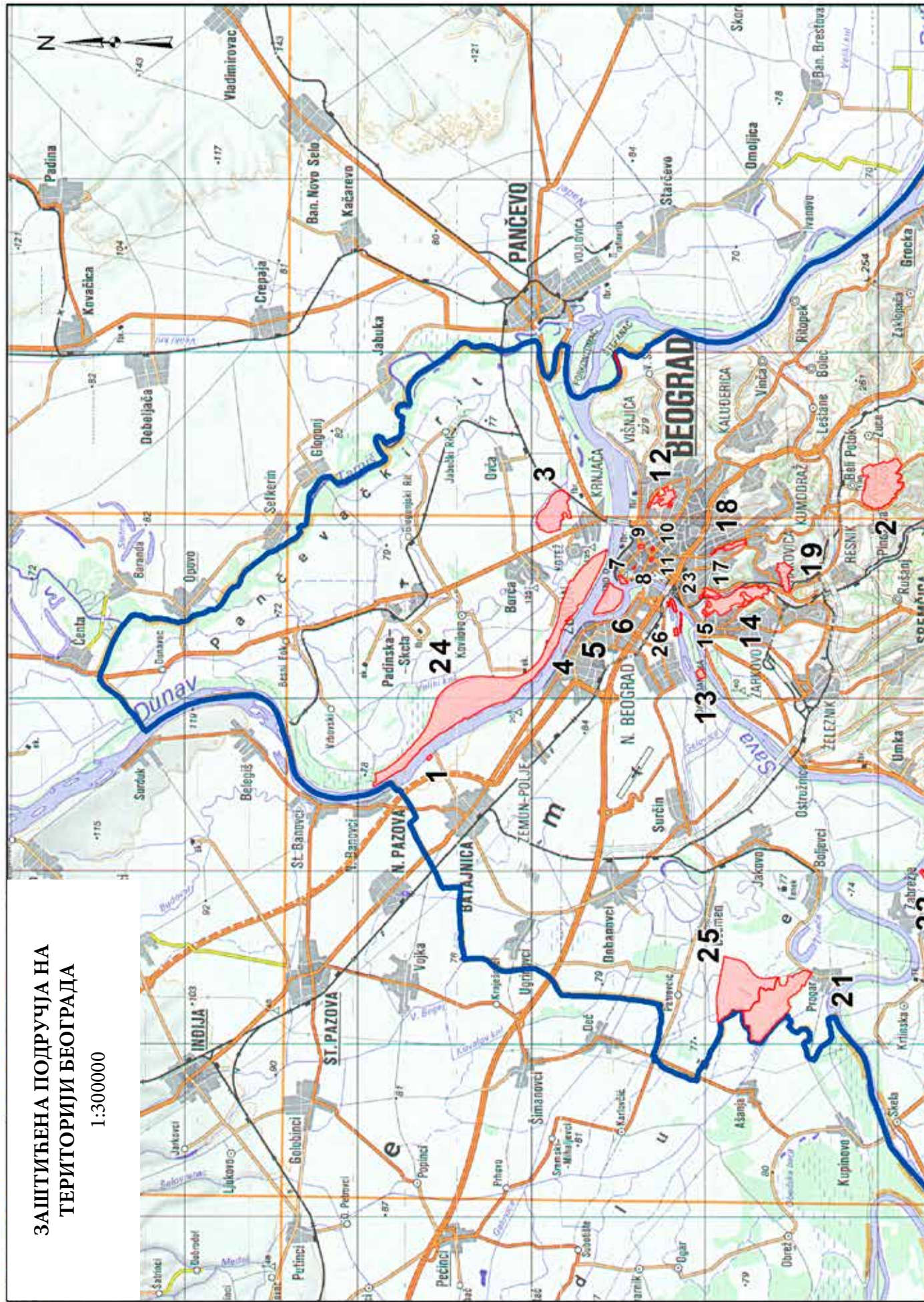
Врста заштите	Назив заштићеног подручја	Градска општина	Установљена заштита	Акт и датум престанка заштите	Разлог престанка заштите
Природни споменик	Једно стабло јеле (<i>Abies pinsapo</i>) и два примерка цуге (<i>Tsuga sapaensis</i>)	Савски Венац	28.7.1949.	Решење о престанку заштите заштићених природних добара Стабло јеле и два стабла цуге у улици Аугуста Цесарца број 2 у Београду број 501-421/08-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 51/2008)	Стабала нема.
Природни споменик	Стабло кедрa (<i>Cedrus deodara</i>)	Савски Венац	28.7.1949.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Стабло хималајског кедрa на углу улица Толстојеве и Јована Динића у Београду број 501-420/08-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 51/2008)	Стабло се осушило.
Споменик природе	Лалино дрво	Савски Венац	28.7.1949.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Лалино дрво у улици пуковника Баџића број 7 у Београду број 501-1033/14-С од 18.09. 2014. године. - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 72/2014)	Стабло се осушило.
Меморијални природни споменик	Стабло лучког јасена (<i>Fraxinus oxycarpa</i>) - Шопићи	Лазаревац	26.3.1965.	Решење о скидању и брисању заштите природног добра Стабло лучког јасена на кат. парцели бр. 2982 КО Шопић број 06-196/2005-IX - Скупштина Градске Општине Лазаревац	Стабло је изгубило критеријуме за заштиту.
Природни споменик	Стабло храста лужњака (<i>Quercus robur</i> L.) - Пет браће	Лазаревац	26.3.1965.	Решење о скидању и брисању заштите природног добра Стабло лучког јасена на кат. парцели бр. 2982 КО Шопић, број 06-196/2005-IX - Скупштина Градске Општине Лазаревац	Стабла су се извалила.
Природни споменик	Храст лужњак - Мелнице	Сопот	29.10.1965.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Храст лужњак - Мелнице у КО Неменикуће, Општина Сопот у Београду број 501-426/08-С од 17.12.2008. - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 51/2008)	Стабло је изгубило критеријуме за заштиту.
Природни споменик	Стабло храста границе (<i>Quercus conferta</i>) у селу Бабе	Сопот	29.10.1965	Решење о скидању и брисању заштите стабла храста границе као споменика природе у селу Бабе број 633-3/95-IV од 25.12.1995. - Скупштина Општине Сопот	Стабло је изгубило критеријуме за заштиту.
	Шума сребрне липе	Чукарица	20.09.1973	Даном ступања на снагу Решења о проглашењу заштићеног подручја Шума Кошутњак број 501-2419/14-С-20 од 11. 04. 2014. године - Привремени орган града Београда (Службени лист града Београда 34/2014) - престаје да важи Решење о стављању под заштиту шуме храста лужњака и граба код Хајдучке чесме у Кошутњаку (Службени лист града Београда број 10/81) и Решење о стављању под заштиту шуме сребрне липе (Службени лист града Београда број 22/83) које је донела Скупштина општине Чукарица.	Ступање на снагу Решења о проглашењу заштићеног подручја Шума Кошутњак број 501-2419/14-С-20.

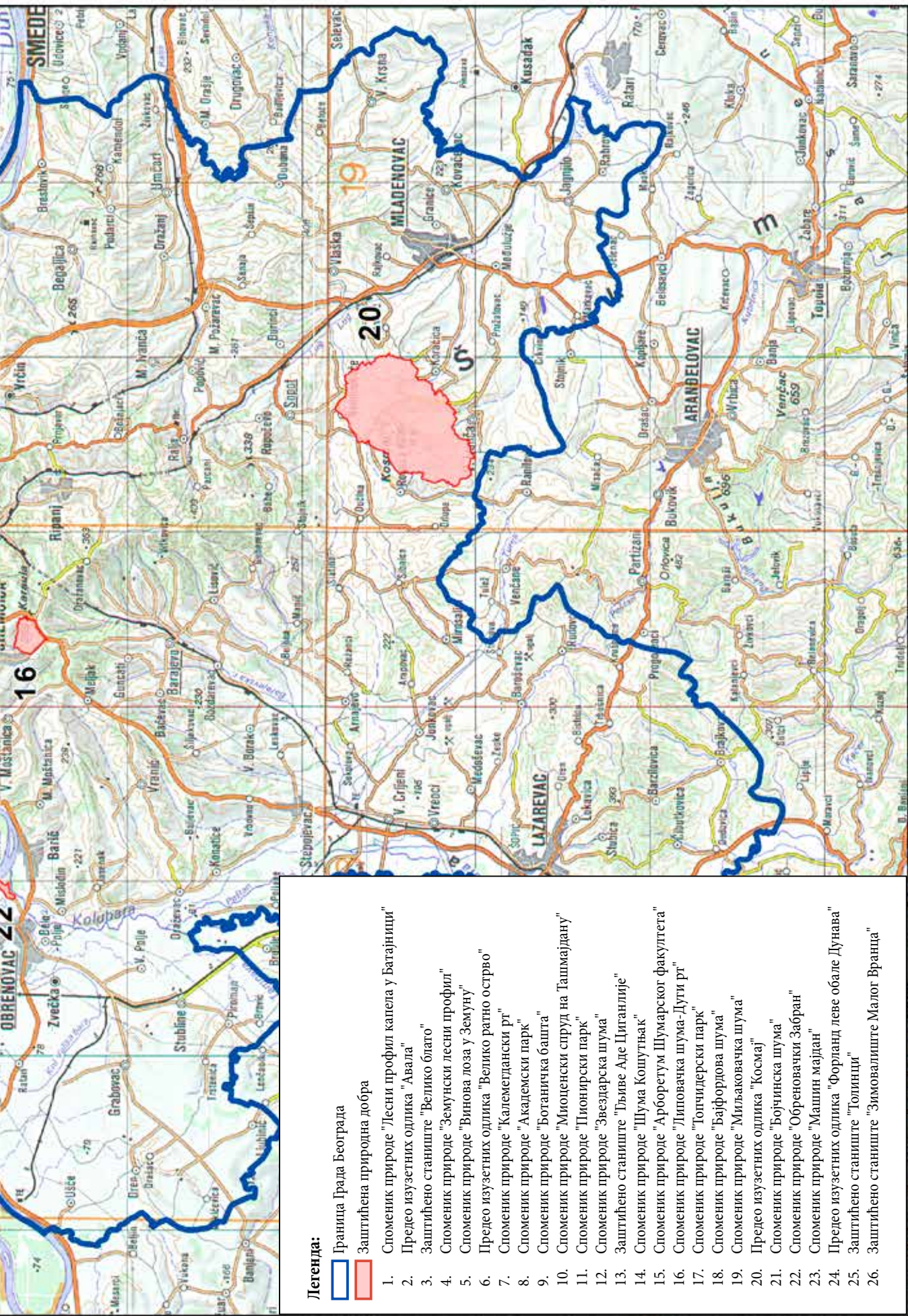
Врста заштите	Назив заштићеног подручја	Градска општина	Установљена заштита	Акт и датум престанка заштите	Разлог престанка заштите
Природни споменик	Два стабла Атласког кедрa и једно стабло Хималајског кедрa	Савски Венац	1.11.1979.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Два стабла Атласког кедрa и једног стабла Хималајског кедрa у Палацковој улици број 6 у Београду број 501-695/02-ХП-01 - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 33/2003)	Стабло је изгубило критеријуме за заштиту.
Споменик природе	Плаган код Милошевог конака	Савски Венац	1.11.1979.	Даном ступања на снагу Решења о проглашењу Споменика природе Топчидерски парк број 501-533/15 (Службени лист града Београда број 37/2015) престаје да важи Решење Скупштине града Београда број 501-460/01-ХП-01 од 19.октобра 2001.	Ступање на снагу Решења о проглашењу Споменика природе Топчидерски парк Број: 501-533/15-С од 19.октобра 2001.године.
Природни споменик	Три копривића	Стари Град	19.11.1979.	Решењем о стављању под заштиту природног добра Пиоирски парк број 501-679/07-С од 24.12.2007. године - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 43/2007) престају да важе Решење IV - 02. број: 352-82/79 од 19.11. 1979.године и Решење IV - 03/7 број: 352-66/80 од 04.12.1980.	Ступање на снагу Решења о стављању под заштиту природног добра Пиоирски парк Број: 501-679/07-С.
Природни споменик	4 стабла копи-вића и 1 стабло црвеног кестена у Пиоирском парку	Стари Град	19.11.1979.	Решењем о стављању под заштиту природног добра Пиоирски парк Број: 501-679/07-С од 24.12.2007.године - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 43/2007) престају да важе: Решење IV - 02.број: 352-82/79 од 19.11. 1979.године и Решење IV - 03/7 број: 352-66/ 80 од 04.12.1980.	Ступање на снагу Решења о стављању под заштиту природног добра Пиоирски парк Број: 501-679/07-С.
Споменик природе	Пауловнија дворшћу ОШ „Краљ Петар”	Стари Град	19.11.1979.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Стабло пауловније у дворшћу ОШ Краљ Петар у улици Краља Петра I број 7 у Београду број 501-427/08-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 51/2008)	Стабло је изгубило критеријуме за заштиту.
Природни споменик	Осам стабала у Пиоирском парку и једно стабло у Девојачкој улици	Стари Град	4.12.1980.	Решењем о стављању под заштиту природног добра Пиоирски парк број 501-679/07-С од 24.12.2007. године, Скупштина града Београда престају да важе Решење IV - 02. број 352-82/79 и Решење IV - 03/7 број 352-66/80.	Ступање на снагу Решења о стављању под заштиту природног добра Пиоирски парк Број: 501-679/07-С.
Природни споменик	Три стабла у Пожешкој улици	Чукарица	23.3.1981.	Решење о престанку заштите заштићених природних добра Стабло тисе и Стабло кавкаске смрче у Пожешкој улици број 28 у Београду број 501-428/08-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 51/2008)	Стабло тисе и Стабло кавкаске смрче су изгубила критеријуме за заштиту.

Врста заштите	Назив заштићеног подручја	Градска општина	Установљена заштита	Акт и датум престанка заштите	Разлог престанка заштите
Строги природни резерват	Шума храста лужњака и граба код Хајдучке чесме	Чукарица	3.6.1981.	Даном ступања на снагу Решења о проглашењу заштићеног подручја Шума Кошутњак број 501-2419/14-С-20 (Службени лист града Београда број 34/2014) престаје да важи Решење о стављању под заштиту шуме храста лужњака и граба код Хајдучке чесме у Кошутњаку (Службени лист града Београда број 10/81) и Решење о стављању под заштиту шуме сребрне липе (Службени лист града Београда број 22/83)	Ступање на снагу Решења о проглашењу заштићеног подручја Шума Кошутњак Број: 501-2419/14-С-20.
Природни споменик	Стабло дивљег црвеног кестена (<i>Aesculus pavia</i>)	Савски Венац	26.11.1981.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Стабло црвеног кестена на углу улице Војводе Путника и Василије Гаћеше у Београду број 501-423/08-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 51/2008)	Стабло не постоји.
Природни споменик	Два стабла црног ораха (<i>Juglans nigra</i>) у парку Маџеж	Савски Венац	26.11.1981.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Два стабла црног ораха у парку Маџеж у Београду број 501-424/08-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 51/2008)	Стабло је изгубило критеријуме за заштиту.
Природни споменик	Три стабла канадске цуге и два стабла софоре на Калемегдану	Стари Град	10.1.1983.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Три стабла канадске цуге и два стабла софоре на Калемегдану број 501-229/04-ХП-01 - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 9/2004)	Стабло је изгубило критеријуме за заштиту.
Природни споменик	Стабло софоре у Академском парку	Стари Град	10.1.1983.	Даном ступања на снагу Решења о стављању под заштиту природног добра Академски парк Број: 501-680/07-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 43/2007) престаје да важи Решење о заштити број 352-88/82 - Општински комитет за комуналне, стамбене и грађевинске послове општине Стари град.	Ступање на снагу Решења о стављању под заштиту природног добра Академски парк Број: 501-680/07-С.
Природни споменик	Стабло хималајског боровца	Савски Венац	19.10.2001.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Стабло хималајског боровца у улици Темнишварска број 23 у Београду Број 501-195/13-С-20 - Привремени орган града Београда (Службени лист града Београда број 57 1/2013)	Стабло је изгубило критеријуме за заштиту.
Природни споменик	Кестен Јакшића на Сењаку	Савски Венац	19.10.2001.	Решење о престанку заштите заштићеног природног добра Кестен Јакшића на Сењаку Број 501-849/10-С - Скупштина града Београда (Службени лист града Београда број 41/ 2010)	Стабло је изгубило критеријуме за заштиту.

ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА НА ТЕРИТОРИЈИ БЕОГРАДА

1:300000

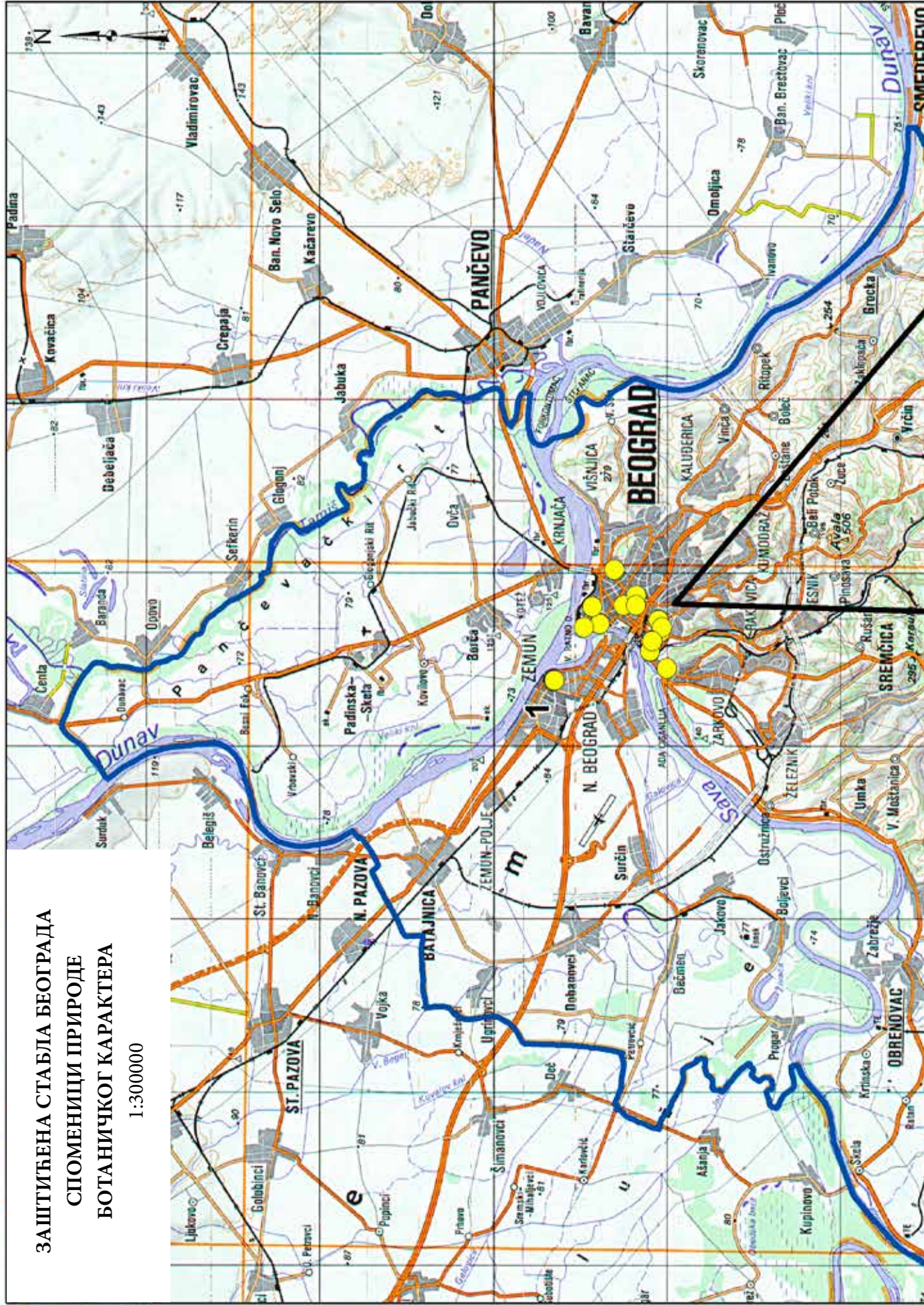

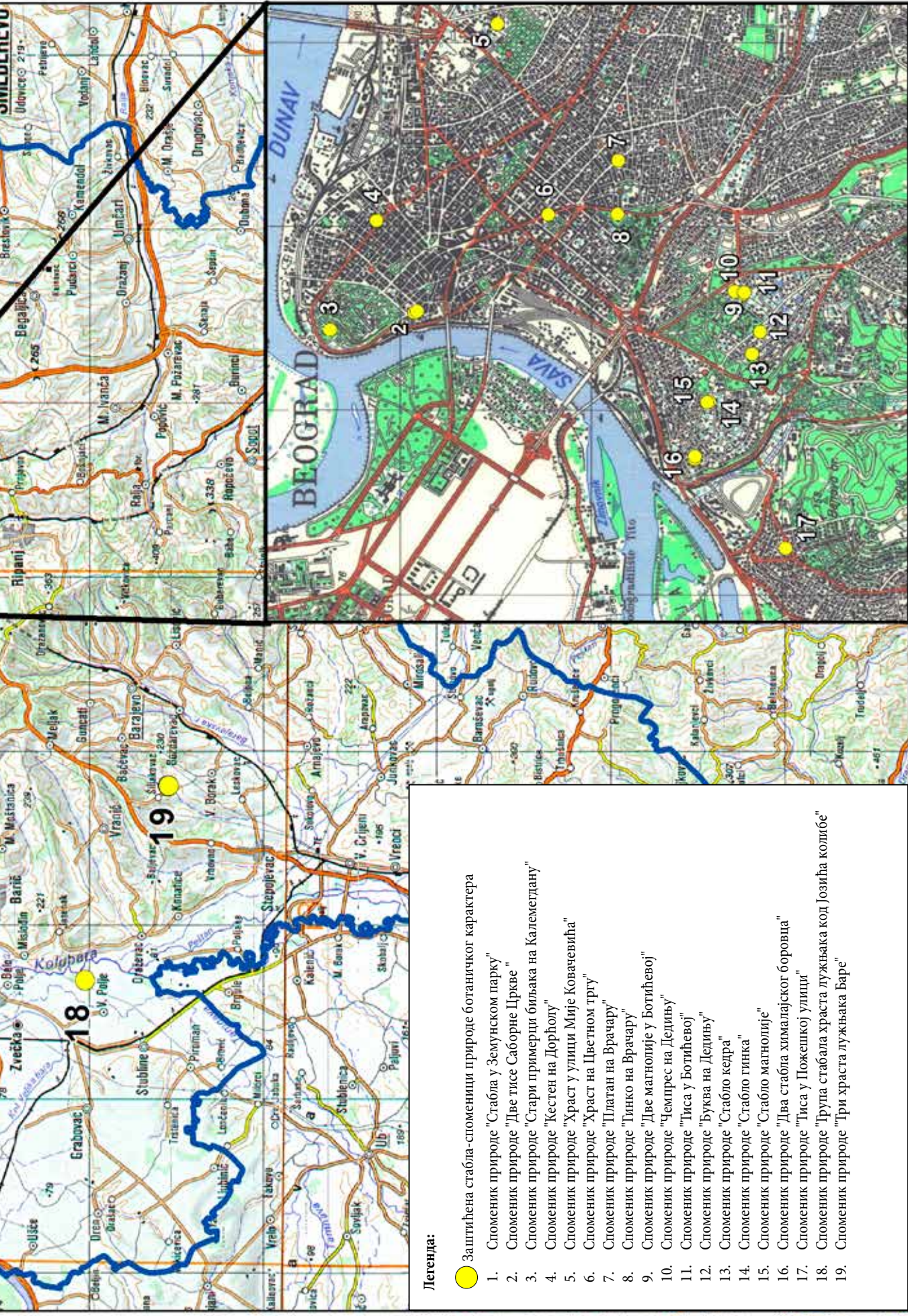

Слика 1. Заштићена подручја на територији Београда 1:300000, аутор и уредник карте: Д. Мишић, М. Илић, рецензент: Д. Нешић, картографски извор: ТК 300 Београд из 1988 год., Војногеографски институт из Београда

ЗАШТИЂЕНА СТАБЛА БЕОГРАДА
СПОМЕНИЦИ ПРИРОДЕ
БОТАНИЧКОГ КАРАКТЕРА

1:300000

Легенда:

- Заштита стабла-споменици природе ботаничког карактера
- 1. Споменик природе "Стабла у Земунском парку"
- 2. Споменик природе "Две тисе Саборне Цркве"
- 3. Споменик природе "Стари примерци биљака на Калемегдану"
- 4. Споменик природе "Кестен на Дорћолу"
- 5. Споменик природе "Храст у улици Мије Ковачевића"
- 6. Споменик природе "Храст на Цветном тргу"
- 7. Споменик природе "Платан на Врачару"
- 8. Споменик природе "Тинко на Врачару"
- 9. Споменик природе "Две магнолије у Ботићевој"
- 10. Споменик природе "Чемпрес на Дедињу"
- 11. Споменик природе "Тиса у Ботићевој"
- 12. Споменик природе "Буква на Дедињу"
- 13. Споменик природе "Стабло кедра"
- 14. Споменик природе "Стабло гинка"
- 15. Споменик природе "Стабло магнолије"
- 16. Споменик природе "Два стабла хIMALАЈСКОГ бороваца"
- 17. Споменик природе "Тиса у Пожешкој улици"
- 18. Споменик природе "Група стабала храста лужњака код Јозића колибе"
- 19. Споменик природе "Три храста лужњака Баре"

Слика 2. Заштита стабла Београда споменици природе ботаничког карактера 1:300000, аутор и уредник карте: Д. Мишић, М. Илић, рецензент: Д. Нешић, картографски извор: ТК 300 Београд из 1988 год. коју је издао Војногеографски институт из Београда. Фрагмент унутар карте је ТК50 429-2 Београд из 1971. године, Војногеографски институт из Београда.

NATURE CONSERVATION IN BELGRADE FROM 1948 TO THE PRESENT

Snežana Antonijević, Aleksandra Brusin, Danijela Mišić, Ivana Jelić

Summary

City parks, public green areas, tree lines and other areas with conserved vegetation are invaluable for the inhabitants of urban areas. For that reason, it is necessary to conserve all these areas as much as possible, primarily by establishing a system of green areas of the city. The ultimate goal is to improve the planned system of green areas into "green infrastructure", by integrating with other areas close to nature. Particularly valuable elements of the city's green infrastructure system are protected areas that meet additional criteria evaluated in the process of acquiring the protection status.

The legal protection of natural areas on the territory of Belgrade was first made public on July 28, 1949 according to the Law on the Protection of Cultural Monuments and Natural Rarities ("Official Gazette of the People's Republic of Serbia" No. 54/1948), when the protection included 41 trees as a rare specimen of a plant and a rare specimen of an allochthonous plant species. The first systematized data on protected natural areas in the city of Belgrade, as well as on urban greenery, suburban "free" areas and the composition of the city vegetation have been given in the 1970 Study on protection of nature and natural areas in the narrower and wider Belgrade city area. This study was drafted as part of the urban plan of the city, and according to the contract concluded between the Republic Institute for Nature Conservation and the Urban Planning Institute of the City of Belgrade.

According to the data from the Central Register of Protected Natural Areas maintained by the Institute for Nature Conservation of Serbia, today (March 2022) 39 individual trees are protected in the city of Belgrade as Natural Monuments, as well as 27 protected areas (three of which are in the process of acquiring protection status), and one natural rarity. The area that has a protection act covers 5989 ha, while 2589 ha is in the process of acquiring protection status, which is 8578 ha (2.66%) of the total area under protection in Belgrade.

The plan and program of the Institute for Nature Conservation of Serbia envisage evaluation process for the new conserved areas on the territory of the city, by which the percentage of the city's protected area will be increased, and wild species of plants and animals, valuable habitats, geodiversity and landscape characteristics will be conserved.